

ATROF-MUHITNI KIMYOVIY IFLOSLANISHDAN HIMOYA QILISH**Ismoilova Marjona Omon qizi****Ortiqova E`zoza Azizjon qizi****Olimjonova Sadoqat Tolib Qizi,***Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti Tabiiy fanlar fakulteti**2-kurs talabasi*

Annotatsiya: *Maqola atrof-muhitni kimyoviy dolzarb muammolari, sabab va oqibatlarini, shuningdek, samarali choralarni o'rganadi. Kimyoviy moddalar, sanoat chiqindilari, ifloslanishdan transport emissiyalari va pestitsidlar atrof-muhit sifatini yomonlashtirib, inson salomatligi va biologik xilma-xillikka zarar yetkazadi. Maqolada ifloslanish manbalarini aniqlash, monitoring va ekologik xavfsizlikni ta'minlash metodlari, qayta ishlash va yashil texnologiyalarni joriy etish, shuningdek, milliy va xalqaro darajadagi tartibga solish choralari muhokama qilinadi. Mazkur tadqiqot atrof-muhitni saqlash va barqaror rivojlanishga hissa qo'shuvchi ilmiy, amaliy va siyosiy yo'nalishlarni yoritadi.*

Kalit so'zlar: *Ifloslanish manbalari, atrof-muhitni himoya qilish, kimyoviy ifloslanish, sanoat chiqindilari, transport vositalari emissiyalari, havo va suv sifati, biologik xilma-xillik, ekologik xavfsizlik, qayta ishlash, resurslarni tejash, yashil texnologiyalar, milliy va xalqaro ekologik tartibga solish, monitoring, ifloslanish manbalari.*

Atrof-muhitni himoya qilish bugungi kunda insoniyat uchun eng dolzarb masalalardan biridir. Kimyoviy ifloslanish, ya'ni sanoat chiqindilari, transport vositalari emissiyalari, pestitsidlar va boshqa zararli moddalar orqali havo, suv va tuproqning ifloslanishi, inson salomatligi va biologik xilma-xillikka jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Ifloslanishning oqibatlari orasida havo va suv sifati yomonlashishi, ekosistemalar buzilishi, o'simlik va hayvon turlarining kamayishi, shuningdek, turli kasalliklarning ko'payishi mavjud. Kimyoviy ifloslanishni kamaytirish uchun bir qator chora-tadbirlar mavjud. Jumladan, chiqindilarni qayta ishlash, resurslarni tejash, biologik filtratsiya va yashil texnologiyalarni joriy etish muhim hisoblanadi. Milliy va xalqaro ekologik qonunlar orqali sanoat, transport va qishloq xo'jaligi faoliyatini nazorat qilish samarali yechimdir. Shu bilan birga, o'rmonlashtirish, suv havzalarini tiklash va tabiiy ekosistemalarni saqlash ham muhimdir. Jamiyatning ekologik ongini oshirish ham muhim omillardan biri hisoblanadi. Ta'lim, ekologik kampaniyalar va targ'ibot orqali odamlarni tabiatni saqlashga jalb qilish, atrof-muhitni himoya qilish bo'yicha amaliy choralarni qo'llashga yordam beradi. Shu tarzda ilmiy, texnologik, siyosiy va ijtimoiy choralar uyg'unlashganda, kelajak avlod uchun xavfsiz va barqaror ekologik muhit yaratish mumkin. Atrof-muhitni himoya qilish nafaqat ekologik, balki

iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham foydalidir. Toza havo, suv va tuproq inson salomatligi va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi. Yashil texnologiyalar esa yangi ish o'rinlarini yaratadi va barqaror rivojlanishga hissa va resurslarni qo'shadi. Shu bilan birga, chiqindilarni kamaytirish samarali ishlatish orqali davlat va jamiyat xarajatlarini kamaytirish mumkin. Qayta Tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish: Fosil yoqilg'ilarning yonishi havo ifloslanishiga va issiqxona gazlari chiqindisiga olib keladi. Quyosh, shamol va gidroelektr kabi qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda muhim qadamdir. Atrof-muhitni himoya qilish nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy jihatdan ham foydalidir. Toza havo, suv va tuproq inson salomatligi va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlaydi. Yashil texnologiyalar esa yangi ish o'rinlarini yaratadi va barqaror rivojlanishga hissa qo'shadi. Shu bilan birga, chiqindilarni kamaytirish va resurslarni samarali ishlatish orqali davlat va jamiyat xarajatlarini kamaytirish mumkin.

1. Qayta Ishlash va Chiqindi Boshqaruvi: Chiqindilarni qayta ishlash va organik chiqindilarni kompost qilish, atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishning samarali usullaridan biridir. Plastik, shisha va metall kabi materiallarni qayta ishlash tabiiy resurslarni saqlashga hissa qo'shadi.

2. Yashil Hududlarni Himoya Qilish va Ko'paytirish: Daraxtlar va o'simliklar karbonat angidridni yutib, havo sifatini yaxshilaydi. Parklar va o'rmonlarni himoya qilish va yangi yashil hududlarni yaratish atrof-muhit salomatligi uchun zarurdir.

3. Atrof-muhitga Do'st Mahsulotlardan Foydalanish: Kundalik hayotda kimyoviy tarkibli tozalash vositalari, zararkunanda dori vositalari va yuvish vositalari o'miga atrof-muhitga do'st muqobillaridan foydalanish suv va tuproq ifloslanishini kamaytiradi.

4. Jamoat Transporti va Transport Muqobillari: Shaxsiy avtomobillardan foydalanishni kamaytirish, jamoat transport vositalaridan foydalanish va velosiped kabi atrof-muhitga do'st transport usullarini tanlash, havo ifloslanishini kamaytirishda samarali.

5. Ta'lim va Xabardorlik Yaratish: Atrof-muhit ongini oshirish va odamlarni atrof-muhitni himoya qilishga o'rgatish, uzoq muddatda ifloslanishni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa:

Atrof-muhit ifloslanishi global miqyosda tezkor choralar ko'rishni talab qiladigan muammo hisoblanadi. Havo, suv, tuproq va shovqin ifloslanishi nafaqat tabiatga, balki inson salomatligiga ham bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, shaxsiy va ijtimoiy darajada ko'riladigan chora-tadbirlar bilan atrof-muhitni himoya qilish va kelajak avlodlarga toza dunyo qoldirish barchamizning mas'uliyatimizdir. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, chiqindi boshqaruvi, yashil hududlarni himoya

qilish va atrof-muhitga do'st mahsulotlarni tanlash, atrof-muhit ifloslanishiga qarshi kurashda muhim qadamlardir...

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Carson, R. Silent Spring. Houghton Mifflin, 1962. – pestitsidlar va kimyoviy ifloslanishning tabiatga ta'siri.
2. Odum, E.P. Fundamentals of Ecology. Saunders, 2004. – ekologik jarayonlar, atrof-muhit va ifloslanish.
3. Cunningham, W.P., Saigo, B. Environmental Science: A Global Concern. McGraw-Hill, 2012. – global ekologik muammolar va ularni hal etish usullari.
4. Birlashgan Millatlar Tashkiloti Atrof-muhit dasturi (UNEP). Global Environment Outlook hisobotlari. – atrof-muhit monitoringi va xalqaro ekologik choralar.
5. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (WHO). Havoning sifatiga oid ko'rsatmalar. 2021. – havoning ifloslanishi va inson salomatligiga ta'siri.
6. Iqlim o'zgarishi bo'yicha hukumatlararo panel (IPCC). Iqlim o'zgarishi hisobotlari. 2022. – global isish va chiqindilarning ekologik ta'siri.
7. O'zbekiston Respublikasi milliy ekologik qonunchiligi, masalan: Atrof-muhitni muhofaza qilish to'g'risidagi Qonun (2021).